

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תש"ל

חלק ג – יו"ל לש"פ וישלח, ט"ז כסלו, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה„צמח צדק“

פתח דבר

לקראת ש"פ וישלח, ט"ז כסלו הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק שלישי מהתוועדות י"ט כסלו ה'תש"ל, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ תולדות, חלק שני לש"פ ויצא, חלקים הבאים י"ל אי"ה בשבועות הקרובים).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר י"ד כסלו, ה'תשע"ו (ופרצת),

שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

ברוקלין, נ"י.

Published and Copyright 2015 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2015

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

כא. דובר בהתוועדות הקודמת⁸³ אודות הענינים שחוזרים ונשנים בכל שנה ושנה, כמו שבתות וימים טובים, ובכללם גם ההתוועדות של י"ט כסלו שנערכת בכל שנה ושנה — שע"פ טבע בני אדם, מאורע שקורה בפעם הראשונה גורם התפעלות אחרת לגמרי מכמו כשחוזר ונשנה בשנה הבאה, שכן, אע"פ שגם אז ישנם כל הפרטים כו', אין בזה אותה התפעלות וחיות כמו דבר חדש, ועאכ"כ לאחרי שעוברים כמה שנים, ריבוי שנים, עשרות שנים ועוד יותר;

ואעפ"כ דורשת התורה ש"בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים"⁸⁴, כמ"ש⁸⁵ "היום הזה ה' אלקיך מצוך גו'", והיינו, שאע"פ שהתורה ניתנה לפני אלפי שנים, ומאז ישנו ציווי על לימוד התורה בכל יום, ועל קיום המצוות בכל זמן המתאים למצוה זו, הנה בכל יום צריך להיות לימוד התורה וקיום המצוות "כחדשים", כאילו זוהי הפעם הראשונה שהגיע לידיעה זו, ומתחיל לראשונה ללמוד תורה ולקיים מצוות.

וכיון שהתורה דורשת זאת, וישנו כלל שהקב"ה "אינו מבקש כו' אלא לפי כחן"⁸⁵, והיינו, שדרישתו של הקב"ה מכל אדם ומיהודי בפרט באה לאחרי שנתן לו תחילה את הכחות שיוכל לקיים זאת, ולפי הכחות שנתן קובע את הדרישה, הרי מובן, שהדרישה והציווי "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" יכולה להתקיים ע"י כל אחד מישראל, מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים. [ולהעיר, שמצד פרט אחד — קשה יותר לפעול זאת אצל גדול שבגדולים, כי: אצל קטן — כיון שעדיין לא הגיע לתכלית ההבנה בזה, הנה בכל פעם ניתוסף אצלו דבר-מה בהבנת הענין, ובמילא נקל יותר שכל הענין יהי' אצלו "כחדשים"; משא"כ גדול שבגדולים, שכבר למד כל התורה כולה, וכבר אתמול קיים את המצוה בתכלית השלימות, וכאשר חוזר ומקיים זאת למחרת — היום — לא ניתוסף אצלו מאומה, לכאורה, לא בהבנת התורה ולא בכוונת המצוה, ואעפ"כ דורשים גם ממנו שקיום התומ"צ יהי' "כחדשים"].

אמנם, נקל יותר לפעול זאת בקביעות מיוחדת — שמשנתה משנה לשנה — שמורה ומדגיש פרט מסויים שישנו בענין זה.

ובהקדמה — שהקביעות של הימים טובים וימי התוועדות קשורה עם ימי החודש, ולדוגמא: חג הפסח — בחמשה עשר בניסן, וכן פורים וחנוכה, וכל הימים טובים של בני"י, כולל גם אלו שמצד המנהג, כמו "חג החגים"⁸⁶ י"ט כסלו, שקשור עם יום י"ט בחודש; אבל יש בזה

(86) ראה שיחת י"ט כסלו תש"כ בתחלתה

(83)

(תו"מ חכ"ז ע' 171). וש"נ.

(84) תבוא כו, טז ובפרש"י.

(85) תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.

שינויים מצד הקביעות בימי השבוע — שישנה הדגשה יתירה על פרט מסויים מצד הקביעות ביום מסויים בימי השבוע.

וכפי שמצינו בנוגע לראש השנה — שכאשר יו"ט של ר"ה חל בשבת, אזי נעשה שינוי בעניני ר"ה, שאין תוקעין אלא במקדש, בירושלים, או בב"ד דיבנה, משא"כ בגלות⁸⁷.

ועד"ז בנוגע ליו"ט כסלו — שקביעותו בפעם הראשונה היתה ביום ג' שהוכפל כי טוב (כפי שמדגיש רבינו הזקן באגרת שכתב בנוגע לשיחרורו⁸⁸), ואעפ"כ, בכל שנה ושנה חוגגים את היו"ט ועורכים את ההתוועדות לא ביום ג' בשבוע, אלא מתחשבים בקביעות של ימי החודש — י"ט כסלו. אבל כאשר יש שינוי בקביעות דיו"ט כסלו ביום מסויים בשבוע, הרי זה מעורר דבר חדש שאינו בהדגשה ובגלוי כ"כ כאשר הקביעות דיו"ט כסלו היא בשאר ימי השבוע, ובשנה זו — ביום השבת.

כב. החילוק הכללי בין יום השבת לששת ימי בראשית הוא — כ"י⁸⁹ בו שבת מכל מלאכתו":

ענין המלאכה הוא — שעל ידה משתנה הדבר להיות באופן אחר מכמו שהי' לפני"ז, ולדוגמא: מדבר שלא נשלמה צורתו — הנה ע"י ה"מכה בפטיש" נעשה דבר השלם, או במלאכת הזריעה, שע"י זריעת הגרעין צומח דבר חדש שלא הי' לפני"ז, כמו במשכן, שע"י הזריעה והצמיחה נעשו הסממנים⁹⁰ וכיו"ב בשאר עניני המשכן.

ובסגנון אחר: ענין המלאכה הוא באופן של מלחמה עם המצב כפי שהוא בהוה — שהוא באופן שחסר בו ה"מכה בפטיש", או שהגרעין מונח על השולחן, ונשאר גרעין שאינו צומח, והמלאכה היא מלחמה עם מצב ההוה, לשנותו ולעשות ממנו דבר חדש — דבר חדש לגמרי, או דבר שמשנה צורתו.

ואילו כאשר "שבת מכל מלאכתו" — נשאר הדבר כפי שהי' ברגע הראשונה של כניסת השבת, מבלי שיהי' בו שינוי והוספה (ע"י מלאכה) במשך כל כ"ד שעות המעת-לעת של יום השבת, ביחד עם תוספת שבת. [ולהעיר, שהענין דתוספת שבת דורש ביאור בפני עצמו: כל הענינים דיום השבת קשורים עם השבת הראשונה, וכיון שבשבת הראשונה נאמר⁹¹ "ויכל אלקים ביום השביעי", ואיתא במדרש⁹²: "בשר

(90) ראה אגלי טל בפתיחה.

(91) שם, ב.

(92) ב"ר פ"י, ט. הובא בפרשי" עה"פ.

(87) ר"ה רפ"ד.

(88) אג"ק שלו ע' רלב (נעתק ב"היום

יום" יט כסלו).

(89) בראשית ב, ג.

ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו, צריך להוסיף מחול על הקודש, אבל הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו, נכנס בו כחוט השערה, ונראה כאלו כלה בו ביום, אינו מוכן: מניין באה תוספת שבת⁹³].

ובנוגע לענינו — החידוש של יום השבת לגבי ששת ימי בראשית, שבהם הי' ענין של אמירה ודיבור ומלאכה, ואילו ביום השבת — "שבת מכל מלאכתו".

ג. ובקביעות כזו ניתוסף הדגשה ב"ט כסלו בנוגע לענין ד"פדה בשלום":

רבינו הזקן כותב⁸⁸: "כשקריתי בס' תהלים בפסוק⁹⁴ פדה בשלום נפשי, קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו, יצאתי בשלום כו".

והדיוק בזה — שענין הגאולה הי' (לא באופן של פדי' סתם, אלא) באופן של פדי' בשלום. וכמבואר גם בסיום הפסוק⁹⁴: "כי רבים היו עמדי", כפירוש הירושלמי⁹⁵ שגם אנשי אבשלום שהיו אמורים להלחם עם דוד, "היו עמדי", שהתפללו לנצחוננו של דוד, ובמילא היתה אצל דוד פדי' בשלום, ללא צורך במלחמה, כיון שגם ה"רבים" שהיו נגדו, נעשו המסייעים שלו. וכמו"כ הי' אצל רבינו הזקן — כמ"ש באגרתו שהנהגת המדינה (עד לראש ומלך המדינה) הסכימה שיצא לשחרור ולחירות לגמרי.

וע"פ האמור לעיל (ס"א ואילך) שהמאסר לא הי' בנוגע לאדם מסויים, ככל שתגדל מעלתו, אלא המאסר הי' על השיטה, ולאח"ז הי' שחרור וחירות וגאולת השיטה — הרי גם השיטה היא באופן של "פדה בשלום", והיינו, שהפצת תורת החסידות ודרכי החסידות בכל מקום ומקום היא באופן של דרכי שלום ודרכי נועם.

וזהו גם פירוש הגמרא⁹⁶ על הפסוק "פדה בשלום נפשי", "כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור. . מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם", ופירש רש"י, "פדה בשלום — זה שעסק בדברי שלום, דהיינו תורה, דכתיב⁹⁷ וכל נתיבותי שלום, וכן גמילות חסדים נמי שלום הוא, שמתוך שגומל חסד בגופו לחבירו הוא מכיר שהוא אוהבו, ובא לידי אחוה ושלום" (שנעשה קירוב בין העני ובין בעה"ב — כבהתחלת מסכת שבת, אבל באופן של היתר), וכן בנוגע ל"המתפלל עם הציבור" ("כי רבים היו עמדי", "שהתפללו עמי") — שבזה נכלל גם הפירוש ד"תפלה" שנעשה תפל⁹⁸ אל הציבור, וכן הוא גם הפירוש הפשוט, שנעשה חלק

97 משלי ג, יז.

93 ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 31.

98 ראה גם סה"מ תש"ט ע' 79 ובהערה

94 תהלים נה, יט.

כ"ק אדמו"ר שליט"א שם.

95 סוטה פ"א סה"ח.

96 ברכות ח, רע"א.

מהציבור שהוא מציאות חדשה, והיינו, שאין כאן עשרה יחידים נפרדים, אלא נעשה ענין של שלום — שנעשים מציאות אחת, דבר שלם, שנקרא בשם "עדה", שאז יכולים לומר דבר שבקדושה⁹⁹, וזהו ענין של "פרהסיא"¹⁰⁰, ככל הגדרים שישנה במציאות החדשה שנקראת בשם "עדה"¹⁰¹.

וזהו גם שתוכן דברי רבינו הזקן באגרת הראשונה שכתב אחר ביאתו מפרטבורג⁷⁴ הוא בנוגע לענין השלום — "לבילתי רום לבבם מאחיהם כו' ולא להרחיב עליהם פה או לשרוק עליהם ח"ו", אפילו לא "אהא" דקדושה¹⁰²,

ומסיים: "וכולי האי ואולי יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים וגו'", והיינו, שכאשר נגשים ליהודי בדרכי נועם ובדרכי שלום, ומעוררים אותו להיות עוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הציבור, כמבואר במהרש"א⁹⁶ שג' ענינים אלו הם שלשת העמודים שעליהם העולם עומד, תורה עבודה ("מתפלל עם הציבור", שהרי תפלות במקום קרבנות תקנום¹⁰³) וגמ"ח¹⁰⁴ — הנה "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"¹⁰⁵, שמצליחים לפעול עליו לעשות כן בכל לבו.

וכך מצטרף עוד יהודי, עוד יהודי ועוד יהודי, ועד שמכריעים את עצמם ואת כל העולם כולו לכף זכות⁷⁶, וממשיכים ופועלים — מהגאולה הפרטית של כל אחד ואחד — את הגאולה הכללית של כלל ישראל, בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

* * *

כד. דובר לעיל¹⁰⁶ בנוגע לענינה של התוועדות, כולל גם ההתוועדות של י"ט כסלו, שהכוונה היא להמשיך זאת על הימים שלאח"ז, היינו, שלא ישאר לשעתו, לזמנו ומקומו, אלא תהי' לזה פעולה, והפעולה תהי' ברוח ובתוכן של י"ט כסלו, כפי שבאים לידי ביטוי בשעת ההתוועדות, שזהו "עת רצון", כיון שמתאספים עשרה מישראל, אשר "אכל בי עשרה שכניתא שריא"¹⁰⁷, ובמיוחד בנוגע לכל הענינים הטובים וההחלטות הטובות — שכאשר נעשים באופן הראוי, אזי פתוחה הדרך שיבואו לידי פועל במשך כל ימי השנה שלאח"ז.

99) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סנ"ה ס"ב. (102) ראה שיחת ליל א' י"ט כסלו תרצ"ג וש"נ. ס"י (לקו"ד ח"א כ, ב).
 100) ראה גם תו"מ חנ"ג ע' 136 הערה 35. וש"נ.
 101) ראה צפע"ג — כללי התוהמ"צ ערך צבור. וש"נ.
 102) ראה שיחת ליל א' י"ט כסלו תרצ"ג וש"נ. ס"י (לקו"ד ח"א כ, ב).
 103) ברכות כו, א"ב.
 104) אבות פ"א מ"ב.
 105) משלי כז, יט.
 106) (106)
 107) סנהדרין לט, א.

וכיון שזהו יום כללי, נמשכים ממנו כל פרטי הענינים בימים שלאח"ז באופן שכל פרט נמשך בענין הפרטי שמעין זה, ולדוגמא — בנוגע ליום השבת (כנ"ל (סכ"א) שענין זה מודגש ביותר בשנה זו, כיון שי"ט כסלו חל בשבת), שענינו ש"מיני' מתברכין כולהו יומין¹⁰⁸, שיומשך ממנו שבוע חדש, שיהי' חדור בענינים שיום השבת מעניק ליהודי.

ובפשטות — כדאיתא בילקוט¹⁰⁹ על הפסוק¹¹⁰ "ויקהל משה": "אמר הקב"ה (למשה) עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת, ולכנוס בבתי מדרשות, ללמד ולהורות לישראל דברי תורה כו"; והרי הפירוש בזה — שכללות הענין דלימוד התורה (לא רק לימוד הלכות שבת) נלקח מיום השבת, שבו לומד יהודי בתורה כיצד להתנהג בששת ימי המעשה והמלאכה.

ולכן ישנו דין בפועל בנוגע להחילוק בין תלמידי חכמים ובעלי עסקים באופן ההנהגה ביום השבת — שדוקא בעלי עסקים (השייכים לקו העבודה של "זבולון") צריכים להרבות בשבת בלימוד התורה (כמבואר בשו"ע או"ח ובונו"כ¹¹¹), והטעם הפשוט ("דער בעל-הבית'שער טעם") הוא — דכיון שבמשך השבוע יש להם זמן מועט לעסוק בתורה, בגלל שיש להם היתר ע"פ תורה להיות בעלי עסקים, לכן חייבים לנצל את יום השבת להקהיל קהילות וללמוד תורה, כדי שיהי' להם את הלימוד המביא לידי מעשה בששת ימי החול שלאח"ז.

וביחד עם ענין התורה שנמשך מיום השבת, נמשך גם ענין הברכה על כל ששת ימי השבוע, שזהו מ"ש בזהר ש"מיני' מתברכין כולהו יומין".

כה. והנה, אע"פ שנתבאר לעיל (סכ"ב) בנוגע לענינו של יום השבת ביחס לימי החול, ש"בו שבת מכל מלאכתו", שזהו אותו מעמד ומצב ללא שינויים מתחילת השבת עד סיומו — הרי זה רק בכללות, אבל בפרטיות יותר יש ביום השבת גופא כמה ענינים, כדלקמן.

ובהקדמה:

דובר פעם בארוכה¹¹² אודות דברי המכילתא על הפסוק¹¹³ "מחללי' מות יומת", "הרי הגוים שהקיפו את ארץ ישראל וחללו ישראל את השבת, שלא יהיו ישראל אומרין, הואיל וחללנו את מקצתה נחלל את כולה, ת"ל מחללי' מות יומת, אפילו כהרף עין" — דלכאורה אינו מובן: מהי הקס"ד לומר "הואיל וחללנו את מקצתה נחלל את כולה", הרי

וש"נ.

(108) זח"ב סג, ב. פח, א.

(112) ראה שיחת ש"פ נשא תשכ"ו ס"ו

(109) יל"ש ר"פ ויקהל.

(תו"מ חמ"ז ע' 77 ואילך). וש"נ.

(110) ר"פ ויקהל.

(113) תשא לא, יד.

(111) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סר"צ ס"ה.

מדובר אודות שעות נפרדות וחלקים נפרדים במשך יום השבת — כי, לולי לימוד זה יש מקום לומר שיום השבת כולו הוא "נקודה אחת" (בלשון הרגצ'ובי¹¹⁴), ולכן, כאשר נקודה זו נתחללה, ללא נפק"מ אם בתחילה או בסופה, אזי השבת כולו מחולל ועומד (וע"ד שמצינו כמה דוגמאות בש"ס — כמו בנוגע לכהן ונזיר לאחר שנטמאו¹¹⁵).

ועל זה בא הלימוד מהפסוק "מחללי מות יומת", "אפילו כהרף עיין" — שיש לבארו בב' אופנים: (א) יום השבת כולו הוא אמנם נקודה אחת, אבל אעפ"כ, יש גזירת הכתוב שאסור לחללו "אפילו כהרף עיין", (ב) הלימוד הוא — שכל רגע ורגע של יום השבת הוא מציאות בפ"ע. וע"פ הידוע שגם קס"ד בתורה הוא תורה¹¹⁶, הרי מובן, שביום השבת ישנם ב' הענינים: הן נקודה אחת, והן מציאות בפ"ע של כל רגע ורגע, ויתירה מזה, שענינים אלו הם גם בנוגע לפועל, לדינא, ולא רק באופן דקס"ד.

כו. וזהו גם מה שמצינו בשבת ג' ענינים:

(א) "שבת מקדשא וקיימא"¹¹⁷ — שזהו טעם החילוק בין שבת ליו"ט, שביו"ט אומרים "מקדש ישראל והזמנים", "ישראל דקדשינהו לזמנים"¹¹⁸, ואילו בשבת אומרים "מקדש השבת", ללא הזכרת ישראל.

(ב) "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"¹¹⁹.

(ג) "א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל"¹²⁰.

וג' ענינים אלו הם לכאורה בסתירה זל"ז, כי:

"מתנה" — שבשם זה נקראת השבת בתורת אמת, ולכן הרי זה צריך להיות בהתאם לאמיתת הענין של מתנה — אינה ענין שבא ע"י סירחא, אבל, גם לא ענין שניתן לכל מי שיהי, שהרי ישנו הכלל "אי לאו דעביד נייחא לנפשי לא הוה יהיב לי' מתנתא" (שלכן יש סברא שמתנה היא כמכר — בנוגע לכמה ענינים)¹²¹.

וא"כ, ענין המתנה שבשבת — אינו הענין ד"מקדשא וקיימא", שהרי בשביל זה אין צורך בהענין ד"עביד נייחא לנפשי"; וגם אינו הענין ד"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", כי, האכילה דשבת שע"י ולפי

118) ברכות מט, א (ובפרש"י). וראה פסחים קיז, ב (ובפרש"י).
119) ע"ז ג, סע"א.
120) שבת י"ד, ב.
121) ראה מגילה כו, ב. ב"מ טז, א.

114) צפע"נ עה"ת תשא שם.
115) לדעת הראב"ד הלי' נזירות פ"ה — ראה מל"מ רפ"ג מהל' אבל.
116) ראה גם תו"מ חנ"ב ע' 51. ע' 168.
וש"נ.
117) ביצה יז, א.

ערך הטירחא בערב שבת היא כמו ענין של מכר וקנין, ואילו כאן מדובר אודות ענין נעלה יותר — ענין המתנה.

ומבואר בזה¹²², שישנם כמה ענינים בשבת: יש ענין בשבת שהוא באופן ד"מקדשא וקיימא"; יש ענין בשבת שבא ע"י טירחא; ויש ענין בשבת שהוא באופן של מתנה.

כז. וכן הוא גם בפשטות הענינים¹²³:

ישנו ענין השבת כפי שנקרא בשם "שבת בראשית", וכפי שאומרים גם בנוסח התפלה: "זכר למעשה בראשית", ובלשון הכתוב בעשרת הדברות הראשונות¹²⁴: "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. . וינח ביום השביעי" (ובמק"א נאמר¹²⁵ "וביום השביעי שבת וינפש") — שזהו ענין שבא מצד הקב"ה, ולא מצד עבודת בני"י (אדרבה: הסיבה לכך שיהודי שומר שבת היא בגלל שתחילה שמר הקב"ה את השבת — "ששת ימים עשה ה' גו' וינח ביום השביעי"), שזהו הענין בשבת ש"מקדשא וקיימא".

וישנו גם ענין השבת הקשור עם יצי"מ — כמ"ש בעשרת הדברות השניות¹²⁶: "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' משם גו' על כן צוך. . לעשות את יום השבת", והרי הענין דיצי"מ בא ע"י הטירחא של בני"י — כדברי הקב"ה למשה במענה לשאלתו "מה זכות יש לישראל שיצאו מצרים": "בהוציאך את העם מצרים (על מנת ש)תעבדון את האלקים על ההר הזה" ("שעתידים לקבל התורה כו")¹²⁷, ולפנ"ז הוצרכה כבר להיות התחלת הגירות¹²⁸ — ע"י המילה וקרבן פסח, כמ"ש¹²⁹ "מתבוססת בדמיך", "בשני דמים", "דם פסח ודם מילה"¹³⁰.

ובפרטיות יותר — יש בעשה"ד השניות ב' דרגות: (א) "שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלקיך"¹³¹ — "קודם מתן תורה, במרה"¹³², (ב) "על כן צוך. . לעשות את יום השבת"¹²⁶ — הציווי במתן תורה.

והחילוק בין הציווי במרה להציווי במ"ת — יובן ע"פ המבואר במדרש¹³³ שקודם מ"ת היתה גזירה ש"תחתונים לא יעלו למעלה ועליונים לא ירדו למטה", ובשעת מ"ת ביטל הקב"ה את הגזירה, באמרו "ואני המתחיל",

(128) ראה יבמות מו, א.ב. וש"נ.
 (129) יחזקאל טז, ו.
 (130) פרש"י בא יב, ו.
 (131) ואתחנן שם, יב.
 (132) פרש"י עה"פ — משבת פז, ב.
 (133) שמור"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.
 ועוד.

(122) ראה לקו"ת שה"ש כד, ב. ובארוכה — סה"מ הי"ש"ת ס"ע 79 ואילך.
 (123) בהבא לקמן — ראה גם שער הכולל (להרא"ד לאוואוט) פי"ז סכ"ט.
 (124) יתרו כ, יא.
 (125) תשא לא, יז.
 (126) ואתחנן ה, טו.
 (127) שמות ג, יב (ובפרש"י).

כמ"ש "וירד הוי' על הר סיני"¹³⁴, "ואל משה אמר עלה אל ה'"¹³⁵, ומזה מובן, שהשבת שניתנה במרה קשורה עדיין עם מציאות התחתונים, והיינו, שזהו אמנם ציווי של הקב"ה, אבל ציווי זה הוא כמו הציווי שבע מצוות בני נח, ועד ש"בא אברהם ונצטווה יותר על אלו במילה . . . ובמצרים נצטווה עמרם מצוות יתירות"¹³⁶, שציוויים אלו שייכים לבני" דוקא, אבל זהו עדיין במעמד ומצב שקודם ביטול הגזירה שתחתונים לא יעלו למעלה,

ולכן, ה' יכול להיות ענין השבת רק כפי שבא ע"י טירחת האדם — "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת";

אבל עדיין לא ה' ענין המתנה שבשבת — שזהו מה שנתחדש ע"י הציווי במתן-תורה, שאז ניתן ענין השבת באופן ד"כל הנותן בעין יפה הוא נותן"¹³⁷, כמו כללות הענין ד"מתן-תורה" ע"י "נותן התורה", דאף שנתנית המתנה היא בגלל ש"עביד נייחא לנפשי" (שזוהי המס"נ דהקדמת נעשה לנשמע), הרי בגלל זה נותנים לו ענין שלא בערך.

וכתוצאה מזה באים כל פרטי החילוקים — שבמרה ניתנו רק קצת הלכות שבת, ולא כל הלכות שבת¹³⁸, משא"כ במ"ת בהר סיני ניתנה השבת במילואה ובשלימותה; ועאכו"כ לגבי שבת בראשית, שאז לא ה' עדיין הגדר ד"מצווה ועושה"¹³⁹, שהרי ענין זה נתחדש ע"י הציווי במרה, ואילו שמירת השבת לפנ"ז היתה באופן ש"אינו מצווה ועושה"¹³⁹.

כח. וכיון שישנם ג' חילוקים הנ"ל במצות השבת בכללות משך הזמנים, שבת בראשית, הציווי דמרה, והציווי במ"ת — הנה בדוגמת זה ישנם ג' חילוקים כלליים בשבת גם לאחרי שניתנה במ"ת:

א) הענינים שנקראים בשם "מלאכה", שעליהם נאמר "כי בו שבת מכל מלאכתו" (שגם זה נכלל בחשבון ל"ט הפעמים שנאמר בתורה לשון מלאכה¹⁴⁰), שזהו ענין שאסור לגמרי בשבת.

ב) הענינים שלא זו בלבד שמתורים בשבת, אלא יש חיוב לעשותם בשבת: מצוה לכבדו ולענגו — מן התורה או מדברי סופרים, כפי שמביא רבינו הזקן בריש הלכות שבת¹⁴¹, שלדעת רש"י הרי זה מצוה מן התורה, כדמוכח מפירושו רש"י על הפסוק¹⁴² "זכור גו' לקדשו", שאם

139) קידושין לא, א. וש"נ.

140) ראה שבת מט, ב.

141) אור"ח סרמ"ב — בקו"א ס"א.

142) יתרו כ, ח.

134) יתרו יט, כ.

135) משפטים כד, א.

136) רמב"ם ה' מלכים פ"ט ה"א.

137) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

138) ראה שבת פז, ב ובתוד"ה אתחומין.

נודמן לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת, שזוהי הנהגת ב"ש — "מצא בהמה נאה אומר זו לשבת"¹⁴³, ומזה משמע שלכבדו במנה יפה הוא מדאורייתא, משא"כ לדעת הרמב"ם "אין מצוה אלא שלא להתענות בו"¹⁴¹ [ואף שמצוה זו נעשית ע"י האכילה, הרי המצוה אינה על הפעולה החיובית של האכילה, אלא על שלילת התענית], אבל גם לדעת הרמב"ם יש מצוה מדברי סופרים¹⁴⁴ לאכול בשבת בשר שמן ויין ישן. וכל זה — נוסף על כללות הענין שבשבת צריך להיות לא רק ענין השלילה, איסור עשיית מלאכה, אלא גם ענין החיוב, "וביום השביעי תשבות"¹⁴⁵.

ג) עניני הרשות, שהם מותרים בשבת, אלא שתלויים בענין הטירחא — אם הוא טורח בזה לעשות מדבר הרשות ענין של שבת, או שעושה מדבר הרשות ענין של עובדין דחול, שאז נעשה דבר האסור בשבת.

וכמדובר לעיל¹⁴⁶ שבענין זה יש חידוש נוסף (שזהו ענין חדש לגמרי) שבו רואים את הכח של שבת — שאפילו בנוגע למלאכה האסורה, כמו החורש והזורע כו', יש בכחו של יהודי לפעול ע"י מחשבתו שלא תהי' מלאכה אסורה, אלא תהי' דבר המותר מן התורה, ועד לדבר המותר לכתחילה, ואפילו מדברי סופרים, כי, מן התורה אסורה רק "מלאכת מחשבת"¹⁴⁷, וא"כ, כאשר עושה את כל המלאכה במילואה אבל ללא מחשבה, הרי זה מותר מן התורה, אלא שיש אופנים שאסור מדברי סופרים, אבל יש אופן שמותר לכתחילה, אפילו מדרבנן — כבסיום מסכת שבת: "מתעסק בעלמא אנא".

והיינו, שיש בכח השבת ליקח ענין שנכלל לא רק ב"עובדין דחול", אלא במלאכות האסורות בשבת, ואעפ"כ, ע"י מחשבתו — שמסלק מחשבתו מהגשמיות והחומריות של המלאכה, ומעמידה במקום אחר — הרי זה יכול להעשות באופן של "מתעסק", ועד לתכלית הפחיתות שבזה — "מתעסק בעלמא", שאז נעשית מלאכה המותרת בשבת לכתחילה.

כט. והביאור בזה:

ובהקדים הידוע בנוגע לקיום העולם בשבת — דלכאורה אינו מובן¹⁴⁸: בנוגע לבריאת העולם בששת ימי בראשית ("בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"¹⁴⁹) אמרו רז"ל¹⁵⁰ "לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה

(143) ביצה טז, א. הובא בשו"ע אדה"ז (לעיל ע' ...).

(147) ביצה יג, ב. וש"נ. ס"י.

(144) הלי' שבת רפ"ל. (148) ראה גם לקו"ת דרושי ש"ש טו, ג.

(145) משפטים כג, יב. תשא לד, כא. סה"מ תש"ג ע' 38.

(149) בראשית א, א. וראה גם לקו"ש חכ"א ע' 71.

(146) שיחת ש"פ וישלח י"ט כסלו ס" (150) ב"ר פ"ג, ב.

את עולמו, אלא בדבר ה'", כמארז"ל¹⁵¹ "בעשרה מאמרות נברא העולם". וכיון שביום השבת "שבת מכל מלאכתו", "שבת וינפש" — ששבת ממלאכת בריאת העולם כדיבור פיו — איך מתקיים העולם ביום השבת? ומהביאורים בזה — שדיבורו של הקב"ה בששת ימי בראשית הי' באופן ש"חשיב מעשה"¹⁵², "מלאכה", ואילו ביום השבת הרי זה כמו מלאכה שמחשבתה נמצאת במקום אחר, שאז מצטרפת גם המלאכה עצמה למחשבה שנמצאת במקום אחר.

ומהדוגמאות לזה — "המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי, שהכלי טפלה לו"¹⁵³, והיינו, שאף שהכלי יש לו שיעור, הנה כאשר האוכל הוא פחות מכשיעור, אזי פטור אף על הכלי, כיון שהכלי נעשה טפל לאוכל שנמצא בתוך הכלי, אלא שבשביל זה יש צורך שהכלי לא יהי' אצלו דבר חשוב בפני עצמו, אלא רק טפל למה שנמצא בתוך הכלי.

ועד"ז בנוגע למלאכה — שאם מחשבתו נמצאת במקום אחר, ואין למלאכה אצלו חשיבות בפני עצמו, "מתעסק בעלמא אנא", הנה לא זו בלבד שפטור על המלאכה, אלא עוד זאת, שנעשית מלאכה שמותרת לו מלכתחילה.

ולהעיר גם ממ"ש בהתחלת מסכת שבת בנוגע למלאכת הוצאה: "כיצד, העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים וכו'", ומבואר במפרשי המשנה¹⁵⁴ הטעם שנקט דוגמא מ"עני" ו"בעל הבית", שהחידוש בדבר הוא, שאפילו אם כוונתו לקיים מצות צדקה, מ"מ, יש אופן שאסור לגמרי מן התורה, ויש אופן שפטור אבל אסור וכו' (ככל פרטי הדברים שנתבארו במשנה¹⁵⁵); אבל מובן שגם באופן כזה הרי זו מלאכה שיש לה חשיבות אצלו, שהרי רצונו לקיים מצות צדקה עי"ז שמוציא את הממון מרשותו, רשית היחיד, לרשות הרבים, ולכן הרי הוא מחוייב על מלאכת ההוצאה, אף שכוונתו היתה לקיים מצות הצדקה.

וזהו גם פירוש נוסף ב"שבת" — להשבית ולבטל ("מאָכן אויס") — שבכחה של השבת לפעול במלאכות של ימות החול שיהיו באופן אחר, כך, שמתבטלים ממציותם בתור מלאכה אסורה ("אויס מלאכה אסורה"), והיינו, שאינה נחשבת למלאכה, כיון שנמשכת אחר המחשבה (שנמצאת במקום אחר, כנ"ל), שהיא אצלו העיקר.

ל. וענין זה מצינו גם בנוגע לגוף ונשמה:

גוף ונשמה — הם בדוגמת כלי ומה שנמצא בתוכו, שהרי הגוף

(153) שם צג, סע"ב (במשנה).

(154) רע"ב, תויו"ט ועוד.

(155) ראה פרש"י שם.

(151) אבות רפ"ה.

(152) ראה שבת קיט, ריש ע"ב. ב"ר שם,

רפמ"ד, כב.

הוא כלי ולבוש אל הנשמה, כמ"ש¹⁵⁶ "עור ובשר תלבישני", והיינו, שתחילה ישנו הגוף כפי שהוא במעמד ומצב ד"גלמי ראו עיניך"¹⁵⁷, ואח"כ ישנו הענין ד"ויפח באפיו נשמת חיים"¹⁵⁸.

ויכול להיות כמה אופנים בזה: ישנו אופן שהגוף — "גלמי ראו עיניך" — מתנהג לפי רצונו, והנשמה מתנהגת לפי רצונה, וישנו אופן גרוע מזה — שהגוף נעשה המושל ושולט אצלו; אבל ישנו אופן שהנשמה מושלת ושולטת על הגוף, וכאמור, שהכלי ("גלמי ראו עיניך") נעשה טפל למה שנמצא בתוך הכלי ("ויפח באפיו נשמת חיים").

לא. וזהו גם מה שנתבאר לעיל (סכ"ד) שביום השבת צריכים בעלי-עסקים להרבות בלימוד התורה:

תלמיד חכם — גם בימות החול נקרא בשם שבת, כדאיתא בזהר¹⁵⁹: "תלמיד חכם איקרי שבת". ומרומז גם בנגלה — כמסופר בגמרא במסכת שבת¹⁶⁰, שכאשר הגיע תלמיד חכם לבקר אצל רבה בר רב נחמן, הגישו לו מאכל חשוב, וכאשר שאל אותם מניין ידעו שיבוא, השיבו, שאכן לא ידעו, אלא שהכינו מאכל זה לכבוד שבת. ולכאורה: מה השייכות בין מאכל של שבת לתלמיד חכם? ומבואר במפרשים¹⁶¹, שבזה מרומז מאמר הזהר שת"ח נקרא שבת. ולכן, גם בימות החול ענינו הוא — לימוד התורה, שזוהי הפנימיות והתוכן של הבריאה כולה.

ואילו בעל-עסק, השייך לעבודה של שבט זבולון — הנה בימות החול עסוק הוא במלאכת חרישה וזריעה ושאר ל"ט עובדין דחול, אבל ביום השבת צריך להרבות בלימוד התורה, כי, יום השבת הוא נשמת העולם כולו — המחשבה של הדיבור (עשרה מאמרות) שעל ידו נברא העולם בששת ימי בראשית, ולכן צריך להיות אז העסק בלימוד התורה, שענינו הבנה והשגה, שזוהי המחשבה של העולם כולו (כולל גם עבודת זבולון בששת ימי החול).

לב. ונוסף לזה ישנו הענין דמוצאי שבת:

בנוגע לסעודה של מוצאי שבת מצינו שממנה נהנה ה"עצם לזו"¹⁶² — העצם שנשארת בקיומה גם לאחר ש"מות תמות"¹⁶³ ו"אל עפר תשוב"¹⁶⁴ (שענין זה נאמר אפילו בצדיקים, שחוזרים לעפרם "שעה אחת קודם

(156) ראה נצ"ו לזח"ג שם. ביאור"ז להצ"צ קרח ע' תפח.
(162) ראה אלי' רבה או"ח ס"ש אות ב (ממטה משה).
(163) בראשית ב, יז.
(164) שם ג, יט.

(156) איוב יו"ד, יא.
(157) תהלים קלט, טז.
(158) בראשית ב, ז.
(159) ח"ג כט, א. ועוד.
(160) קיט, א.

תחיית המתים"165), וממנה נבנה הגוף בתחיית המתים166, וטעם הדבר, לפי שהעצם לזו אינה בכלל העונש שנגזר על האדם בגלל האכילה מעץ הדעת, לפי שכל האברים נהנים מן האכילה, חוץ מהעצם לזו, שנהנה רק מהסעודה של מוצאי שבת, שנקראת "סעודתא דדוד מלכא"167, עליו נאמר168 "דוד מלך ישראל חי וקיים", שלכן, הנה גם בחיים חיותו בעלמא דין לא הי' ישן משך זמן של ששים נשימות רצופין169, כיון ששינה היא "אחד מששים למיתה"170, וענינו של דוד הוא היפך ענין המיתה.

והשייכות לשבת — כיון שסעודה זו היא המעבר מהאכילה דיום השבת לאכילה דימות החול171:

האכילה דימות החול — הו"ע של בירורים ומלאכה כו'; ואילו האכילה דשבת — ש"אין עצב בה"172 — הו"ע ד"צדיק אוכל לשובע נפשו"173 (כמדובר לעיל בהתוועדות דיום השבת174), והו"ע שלמעלה מהעולם, כיון שזוהי אכילה שכולה מצוה, שכן, אפילו להדעה שאין חיוב מן התורה לענג את השבת באכילה (כנ"ל סכ"ח), הרי כאשר מענגים את השבת באכילה אזי ניתוסף ענין של הנאה בשבת, והרי שבת הוא למעלה מהעולם — "כי בו שבת מכל מלאכתו", והיינו, שגם העולם עצמו הוא במדרגת המחשבה (או הדיבור).

והמעבר מהאכילה דיום השבת לאכילה דימות החול הוא ע"י "ממוצע", שזוהי האכילה דמוצאי שבת, שקשורה עם שבת, שלכן נקראת "מלוה מלכה", היינו, שמלווים את "שבת המלכה"175, וכהלשון המובא בפוסקים176: "יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת .. פריסת מפה .. כדי ללות את השבת .. כדרך שמלוין את המלך"; ולכן הרי זה פועל על כל הענינים שיבואו בששת הימים שלאחרי השבת, שיומשך בהם ענין השבת — "מיני' מתברכין כולהו יומין".

ובפרטיות: בנוגע לתלמיד חכם — שיתוסף אצלו בלימוד התורה שלאחרי השבת; ובנוגע לבעל עסק — שע"י שמרבה בלימוד התורה ביום השבת, הנה כיון שהלימוד מביא לידי מעשה, אזי ניתוסף אצלו

(165) שבת קנב, ב.	(171) ראה גם תו"מ חמ"ר ס"ע 275. וש"נ.
(166) ב"ר פכ"ח, ג. ויק"ר פי"ח, א. ועוד.	(172) ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז.
(167) סידור האריז"ל בכוונת הבדלה ומוצ"ש. פע"ח שער השבת פכ"ד.	הובא בתוד"ה מ"ד — מו"ק כג, ב.
(168) נוסח קידוש לבנה (ר"ה כה, א).	(173) משלי יג, כה.
(169) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ד סט"ז.	(174)
וש"נ.	(175) שבת קיט, רע"א. שו"ע אדה"ז שם סרס"ב ס"ד.
(170) ברכות נו, ב.	(176) ראה שו"ע אדה"ז שם רס"ש. וש"נ.

בעניני המעשה במשך כל השבוע, שניכר שעושה זאת יהודי ש"שומר שבת כהלכתו", שאז "מוחלין לו על כל עוונותיו"¹⁷⁷, ויקויים בו מארז"ל¹⁷⁸ "כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר¹⁷⁹ אז תתענג על ה' .. והאכלתיך נחלת יעקב אביך .. כיעקב שכתוב בו¹⁸⁰ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", ובאופן שנמשך אח"כ בעסקיו במשך כל השבוע — שאע"פ שלכאורה עסוק הוא באכילתו ובשתייתו, וכל שאר הפרטים שמונה הרמב"ם¹⁸¹, הרי זה באופן ש"בכל דרכיך דעהו"³², היינו, שבכל ענין שעושה ישנו הענין ד"דעהו", "דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם"¹⁸², ועושה זאת כמו עניני השבת — באופן ש"כל מלאכתך עשוי"¹⁸³, ללא דאגות ועצב ("אין עצב בה"), אלא מתוך עונג ושמחה, למטה מעשרה טפחים, בטוב הנראה והנגלה.

* * *

הוספה

בי"ה, כ"ו כסלו ה'תשי"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

לקראת יום חתונתו עם ב"ג מרת ... תחי' בשעה טובה ומוצלחת, הנני להביע ברכתי ברכת מזל טוב ומזל טוב ושיבנו בית בישראל על יסודי התורה והמצוה כמבואר בתורת החסידות.

ידוע ומובן אשר קיום בנין בית תלוי בחוזק היסוד, אשר לכן אפילו אלו המהדרים ביופי החיצוני של כותלי הבית וכיו"ב, ומתחשבים בזה עם דעת אחרים, אעפ"כ גם הם מודים אשר בנוגע להיסוד אין לנו אלא שיהי' בנוי מדברים חזקים ביותר ואשר יכולים לעמוד בנסיון של קור וחום לח ויבש,

וגם אתם בגשתכם לבנות בית בישראל הרי כנ"ל העיקר תלוי בהיסוד אשר צריך הוא להיות מתאים לתורה ומצוות כנ"ל, אשר עי"ז כל בני ובנות ישראל דבקים בה' אלקינו תכלית הטוב ומשפיע ג"כ לבניו כל טוב בטוב הנראה והנגלה. בברכת מזל טוב מזל טוב.

(177) שם ק"ח, ב. הובא בתניא ק"א בסופו. (182) דברי הימים-א, כח, ט. וראה תניא
(178) שם, סע"א ואילך. שם קנו, ב.
(179) ישעי' נח, יד. (183) ראה שו"ע אדה"ז שם סש"ו סכ"א.
(180) ויצא כח, יד. וש"נ.
(181) הלי' דעות רפ"ה.

לזכות

החתן הת' **משה שיחי' לרמן**
והכלה מרת **פראדל שתחי' לאזאר**
לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעה טובה ומוצלחת
כ"ח מרחשון, ה'תשע"ו

נדפס על ידי ולזכות הוריהם
הרה"ת ר' **יוסף** וזוגתו מרת **אסתר שיחיו לרמן**
הרה"ת הרב ר' **שלמה דובער פינחס** וזוגתו מרת **חנה שיחיו לאזאר**

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' **צבי אבא שיחי' לרמן**
הרה"ת ר' **יצחק מאיר** וזוגתו מרת **חנה רבקה שיחיו גורארי'**
הרה"ת ר' **משה** וזוגתו מרת **העניא יהודית שיחיו לאזאר**